

MENSENHANDEL KOMT IN HEEL NEDERLAND VOOR

Mensenhandelaren weten precies de zwakke plek van anderen te vinden. Opererend onder de radar van opsporinginstanties en gemeenten maken ze van uitbuiting een verdienmodel. Voor burgemeesters is hier een belangrijke agenderende rol weggelegd. 'We weten dat mensenhandel heel moeilijk zichtbaar is', zegt Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen Conny Rijken. 'Dat vraagt om alertheid.'

Tekst | Roxanne Koenis

Foto | Roma Kaiukua, Mak

‘Het is goed om te zien dat mensenhandel opnieuw is opgenomen als **prioriteit** op de Veiligheidsagenda’

Rijken doet sinds 1998 onderzoek naar mensenhandelpraktijken. Eerst als wetenschappelijk onderzoeker, vervolgens als hoogleraar mensenhandel aan de Universiteit Tilburg en sinds september 2022 als Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. De verschillende gezichten

van mensenhandel kent ze goed: van de Nederlandse tiener die gedwongen wordt om seks te hebben tegen betaling, tot de Roemeense arbeidsmigrant die wordt uitgebuit in de kassen; van de alleenstaande minderjarige in een azc die worden geronseld door een criminele bende, tot de jongen met een licht verstandelijke beperking die wordt uitgebuit als huisslaaf.

Gemeenten hebben een belangrijke rol

‘Gemeenten hebben hier een belangrijke rol: zij zijn de ogen en oren van de overheid die het dichtst bij de burger staan’, zegt Rijken. In het Interbestuur-

lijk Programma (IBP) is ook de afspraak opgenomen dat elke gemeente over specifiek mensenhandel beleid moet beschikken. Daarnaast is mensenhandel opnieuw opgenomen als prioriteit op de Veiligheidsagenda. ‘Gemeenten zijn steeds belangrijker in de aanpak van mensenhandel, burgemeesters hebben hierbij een belangrijke agenderende rol. Als dit thema politiek-bestuurlijk geen prioriteit krijgt is het voor de uitvoering ontzettend lastig hier actie op te ondernemen. Soms hoor ik een bestuurder zeggen: dit komt niet voor in mijn gemeente. Het is een pijnlijke constatering, maar mensenhandel komt overal voor.’

'Weet wat er speelt in je gemeente'

Arbeidsuitbuiting

Nationaal Rapporteur Rijken maakt zich in het bijzonder zorgen over mensen die in een kwetsbare situatie zitten, zoals arbeidsmigranten in Nederland. In Nederland werken ruim 800.000 arbeidsmigranten. Iets meer dan de helft van deze groep werkt in de uitzendbranche in sectoren waar vooral sprake is van laagbetaalde, laaggeschoolde en flexibele arbeid. Zij hebben vaak minder goede kennis van Nederlandse wet- en regelgeving. Daarnaast is vaak sprake van meervoudige afhankelijkheid van hun werkgever, bijvoorbeeld voor huisvesting, vervoer en verzekeringen.

'Arbeidsmigranten zijn daarmee kwetsbaar voor uitbuiting', zegt Rijken, 'het is voor gemeenten ontzettend belangrijk om daar alert op te zijn. Welke werkgevers in mijn gemeente zetten arbeidsmigranten in? En hoe gaan zij met hen om? Daar hoort een kennisniveau bij: wat is de aard en omvang, wat speelt er op lokaal niveau?'

Uit onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt al jaren een daling van het aantal gestarte opsporingsonderzoeken naar arbeidsuitbuiting. Tegelijkertijd zijn er in de afgelopen twee jaar juist veel meer slachtoffers van arbeidsuitbuiting gemeld dan voor-

heen. 'Dit is ernstig, aangezien het hier gaat om schrijnende en mensonterende zaken.'

Belang van drempels opwerpen

Volgens Rijken gaat het om drempels opwerpen en voldoende voelsprietten uitzetten. Dat kan bijvoorbeeld door het stellen van eisen aan de huisvesting van arbeidsmigranten in een gemeente. 'Dit is bij uitstek een rol voor burgemeesters. Je wil voorkomen dat er een grote brand uitbreekt in een pand en dat niemand weet hoeveel mensen er wonen. Of dat mensen moeten wonen op plekken die niet geschikt zijn voor bewoning.'

Volgens Rijken is het terecht dat Emile Roemer als voorzitter van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten een beroep op gemeenten heeft gedaan om arbeidsmigranten fatsoenlijk te huisvesten. 'Je ziet vaak dat er wel ruimte wordt gemaakt voor distributiecentra, maar geen voorzieningen worden getroffen voor huisvesting van de arbeidsmigrant. Daar ligt een rol voor gemeenten: voorwaarden scheppen. Weet waar arbeidsmigranten gehuisvest zijn. Dan wordt over-

bewoning sneller inzichtelijk en kan je dat aanpakken. Nu zien we dat veel migranten ingeschreven blijven staan in de RNI.'

'We hebben alertheid nodig om arbeidsuitbuiting en andere vormen van mensenhandel - waar ook de leefomstandigheden onder kunnen vallen - te kunnen signaleren.'

Prostitutiecontroles

Uit onderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt seksuele uitbuiting in de sekswerkindustrie zich al jaren te verschuiven van de zichtbare sector (bordelen en raamprostitutie), naar de minder zichtbare sectoren, zoals thuisprostitutie, straatprostitutie en hotelprostitutie.

'Het valt me op dat er onduidelijkheden zijn bij de controles op misstanden. Soms worden controles door politie en gemeentelijke toezichthouders samen uitgevoerd, soms alleen door gemeenten. Om te voorkomen dat we het zicht verliezen op sekswerk en de misstanden die daar kunnen voorkomen, moeten we een eenduidige aanpak hebben.'

Rijken heeft zorgen bij de voornemens in de nieuwe Wet Regulering Sekswerk (WRS). 'De rol van de gemeente is dan

'Gemeenten zijn steeds belangrijker in de aanpak van mensenhandel, burgemeesters hebben hierbij een **belangrijke rol**'

‘Daders van mensenhandel weten precies de **zwakke plekken** van mensen te vinden’

groter, zij staan aan de lat voor het verstrekken van de vergunning. Het is belangrijk om te weten: Wie doet de controle? Zijn gemeenten hiertoe uitgerust? Om niet het risico te lopen dat dit soort misstanden blijven bestaan, is het nodig om dit goed te borgen.’

Kwetsbare inwoners

Voor criminele uitbuiting ziet de Nationaal Rapporteur steeds meer aandacht, ze ziet dit als een positieve ontwikkeling. ‘Slachtoffers raken snel verstrikt in het web van daders van mensenhandel. Ze weten precies de zwakke plekken van mensen te vinden. Dat ze zich richten op mensen die in een kwetsbare situatie zitten, bijvoorbeeld mensen met een licht verstandelijke beperking, die minder goed kunnen overzien wat de consequenties zijn of minder goed weerstand kunnen bieden. Of jongeren die denken dat je met het wegbrengen van pakketjes

drugs makkelijk geld kan verdienen, maar vervolgens niet meer uit het circuit kunnen komen. Of mensen zonder verblijfsvergunning die leven in de marge van de samenleving. Als er geen andere mogelijkheden zijn maakt dat je kwetsbaar voor uitbuiting.’

‘Weet wat er speelt’

Ook asielzoekers en vluchtelingen bevinden zich in een kwetsbare positie. ‘Een voorbeeld zijn mensen bij opvangcentra die in busjes worden opgehaald. Vervolgens worden meldingen hierover

niet verder uitgezocht. Dit zijn het soort signalen waar alarmbellen moeten afgaan. Wat gebeurt daar?’

Volgens Rijken is het belangrijk om hierbij in te zetten op preventie, signalering, hulpverlening, vervolging en berechting. ‘De aanpak mensenhandel vergt veel samenwerking met een groot aantal partners in het netwerk. Als er een melding komt, dan moet er ook follow-up aan worden gegeven. Je bent hier afhankelijk van andere partijen.’

Burgemeesters kunnen volgens Rijken een verbindende en aanjagende rol spelen. Zowel in hun eigen gemeente, als in de regio. Het is belangrijk dat zij goed op de hoogte zijn van wat er speelt en hierover met partners in gesprek gaan. ‘Mensenhandel komt voor in heel Nederland. Het is niet iets exotisch. Weet wat er speelt in je gemeente.’ ■

Conny Rijken

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen